

Az állami oktatás helyzete, fejlesztésének feladatai

Közlemény a megyei pártbizottság üléséről

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK AZ ÁLLAMI OKTATÁSRÓL SZÓLÓ 1972. JÚNIUS 15-I HATÁROZATA VÉGREHAJTÁSÁNAK TAPASZTALATAIT ÉS AZ 1982. ÁPRILIS 7-I KB-ÁLLÁSFOGLALÁS MEGVALÓSÍTÁSÁVAL ÖSSZEFÜGGŐ FELADATOKAT TÁRGYALTA MEG 1982. OKTÓBER 28-I ÜLÉSÉN A CSONGRÁD MEGYEI PÁRTBIZOTTSÁG. ALÁBBIKÉNT AZ ITT MEGFOGLALMAZOTT ÁLLÁSFOGLALÁST ISMERTETJÜK.

pályairányítási tevékenysége. A pályairányítási társadalmi csoportonként és a települési viszonyoktól meghatározottan differenciált. Aránytalanság mutatkozik a fizikai dolgozók gyermekeinek értelmiségi pályák iránti érdeklődésében, középfokú továbbtanulásában.

Az 1972-es oktatáspolitikai parhatározat nyomán központi kérdéssé vált meggyenkben a **szakmunkásképző intézetek kiemelt fejlesztése:** új intézmények épültek, színvonalasabbá vált a tantestületek munkája, intézkedés történt a beiskolázási arányok javítására. Több vállalat és üzem hagyományosan jó együttműködést alakított ki a szakmunkásképző intézetekkel. Mindezek hatására a szakmunkások tantermi képzés szerkezete 86 százalékban felelt meg a vállalati igényeknek.

Számottevő eredmények születtek az **iskola tartalmi munkájában.** Az esélyegyenlőség csökkenése irányába hatott a kiterjedt és tartalmilag megújult óvodai nevelés, tervszerűbb és hatékonyabbá vált az iskola-előkészítő munka. A tanvial iskolák megfelelő ütemű körzetesítésével, a pedagógusellátottság céltudatos javításával gyakorlatilag teljes körűvé szélesedett az általános iskolák szakrendszerű oktatása. Az eredmények ellenére az iskola tartalmi munkájának fejlődése nem áll arányban az iskolázás kiterjesztésének nagymértvű előrehaladásával. Az új tantervek, tankönyvek bevezetésével egyidejűleg az iskola társadalmi megítélésében — megyén belül is — szemléleti gondok vannak. A pedagógusok — az újra való áttérés megfeszített munkájához — nem mindenkor kaptak kellő ösztönzést, megértést a társadalomtól, a központi és helyi szervektől. Figyelemre méltó jelenség, hogy az utóbbi két évben a megye több iskolájában megnövekedett a bukások száma, de az iskolai tanulmányi átlag nem változott.

Az elmúlt évtizedben nem sikerült feloldani középfokú képzésünk számos eltelmondását. Az ipárban mind nagyobb a hiánya a mérnök és a szakmunkás között „láncszemet” képező technikusközből. A **technikusképzés** évek óta tartó megoldatlansága negatív hatással megyénkben is a társadalmi közérzetre. Ezért is fontos az iskolarendszerű technikusképzéssel kapcsolatban kísérlet, amely a József Attila Tudományegyetem Neveléstudományi Tanzsége és a Déri Miksa Gépípari Szakközépiskola közös munkájával folyik.

Az elmúlt tíz év során pedagógusaink tervszerűen törekedtek az ifjúság **szociálta világnézetének**, történelmi tudatának, társadalmi elkötelezettségének és közeleti aktivitásának fejlesztésére. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a tanulóifiatok túlnyomó többsége a szocializmus híve, életkori sajátosságainak megfelelően rendelkezik az alapvető marxista ismeretekkel, hazafias és internacionalista szellemben nevelkedik. A marxista történelem szemlélet formálásához jelentős mértékben hozzájárult legújabbkori történelmünk kutatása. A feltárt eredmények hasznosítása — annak ellenére, hogy az 1981/82-es tanévben a megyei pártbizottság kezdeményezésére a pedagógus-továbbképzésben előadásorozat indult a felszabadulás utáni történelmi utunkról — az oktatásban még nem kielégítő. A szocialista demokráziával fejlődésével egyidejűleg megnövekedett az iskola **közéleti aktivitására** nevelő funkciója. Erősödött a diákönkormányzat szerepe. Az iskola nevelőmunkájának hatékonyságát nagymértékben befolyásolja a szülői gondoskodás, a megfelelő családi háttér.

Különösen az utóbbi 5—6 évben **növekedett a megyében dolgozó pedagógusok száma.** Valamennyi iskolatípusban javul-

tak a személyi feltételek, minimálisra csökkent a képesítés nélküliek aránya. A folyamatot segítette a megyében működő két óvónői szakközépiskola, valamint a tanárképző felsőoktatási intézmények nappali és intenzív levelező tagozatos képzése. A fejlődés ellenére sem sikerült azonban elérni az egy óvodai csoportra „előírt” óvónői létszámot, s az általános iskolába lépő magasabb létszámú korosztályok miatt a nyolcvanas évek első felében feszítő gondot jelent a tanítóhiány.

A megyében dolgozó mintegy 6000 pedagógus túlnyomó többsége hivatástudattal, megfelelő szakmai felkészüléssel végzi oktató-nevelő munkáját. Több iskolában folyik országos jellegű **pedagógiai kísérlet** és tudományos igényű műhelymunka. A JATE Neveléstudományi Tanzsége iránításával az ország 10 iskolájában kutatók a középsikolák oktatási-nevelési integrálásának lehetőségeit. Az elmúlt öt év során egy egyéni és egy közösségi Állami Díjat, öt Apáczai Csere János-díjat, éventént mintegy 160—180 miniszteri és növekvő számú mozgalmi kitüntetést kaptak a pedagógusok. Nincs előrelépés azonban a pedagógusok iskolán belül végzett tevékenységének magasabb, állami szinten adományozható elismerésében, s az anyagi megbecsülés kifejezésére is kevés az évi egyszázalékos jutalomkeret. Megyénk oktatásügyi dolgozóinak bérhelyezete az országoshoz hasonlóan alakult, ugyanakkor lelassult a középkorostályi bérfejlesztési üteme.

A **vezetői munka** színvonalát emelte a határozott idejű megbízatások bevezetése. Az elmúlt tíz év során az iskolaigazgatók 30 százaléka cserélődött, melyben meghatározott szerepet játszott az iskolai demokráziához erősödése és a szakmai irányítás színvonalának emelkedése.

A városi, községi **tanácsok** jogkörének bővülésével növekedett a területi irányító szervek felelőssége. Ez lehetővé tette a helyi erőforrások céltudatosabb mozgósítását, a társadalmi erők jobb koncentrációját az oktatásügyi intézmények működési feltételeinek, szakmai munkájának segítésére érdekében. A korszerűsítéssel egyidejűleg azonban néhány területen a helyi önállóság megfelelő gyakorlását nehezíti az irányításban részt vevők túlterheltsége. Gyakran gondot jelent a megfelelő szakmai színvonal biztosítása.

A **párt szervezetsége** a megye pedagógustársadalmában 22 százalékos, kismértékben meghaladja az országos átlagot. A párttagok között kevés azonban a fiatalok aránya. Míg a nők aránya az összes pedagógus között 74,3 százalék, addig a párttagoknak csaknem 63,6 százaléka nő. Legmagasabb a szervezetség a középfokú tanintézetekben dolgozók körében, legalacsonyabb az óvónők között. A pártalapszervezetek munkájának irányításában jelentős előrelépést jelent a Szegeden létrehozott két (első- és középfokú) pártbizottság tevékenysége.

II.

Oktatási rendszerünk csak akkor tarthat lépést a társadalmi fejlődés követelményeivel, ha az iskola **belső stabilitásának** kialakításával egyidejűleg képes a tartalmi munka folyamatos megújítására és a meglévő értékek elmélyítésére. Valamennyi intézménytípusban megkülönböztetett figyelmet kell fordítani a **tanulók anyanyelvi kultúrájának** fejlesztésére. A közoktatás egészét átfogó tartalmi korszerűsítési folyamat megköveteli a **pedagógiai módszerek** fejlesztését is. A megye közvéleménye és a szülők reális tényeken alapuló **tájékoztatást** kapjanak.

Különösen fontos, hogy a tanulóifjúság — életkori sajátosságainak megfelelően — meggyöző válaszokat kapjon az őt érdeklő és érintő társadalmi, politikai és ideológiai kérdésekre. Nélkülözhetetlen a pedagógusok politikai-ideológiai tájékozottságának folyamatos biztosítása. A mindennapi oktató-nevelő munkában és a mozgalmi életben aknázzák ki jobban — megfelelő érzelmi ráhatással — az iskolák névadóinak életútjában, munkásságában, a példák és eszményképekben rejlő **nevelő hatásokat**. Segíteni szükséges a tanulók önállóságának, kezdeményezőkészségének kibontakoztatását. Valamennyi iskolatípusban — elsősorban az általános iskola felső tagozatán és a középfokú oktatási intézményekben — erősíteni kell a **tanulmányi fegyelmet**. Az ifjúság világnézetének, magatartásának pozitív formálásában a társadalmi és tömegszervezetek vállalják az eddigieknél nagyobb szerepet. Az iskola akkor érheti el tartós eredményeket, ha a **családok tudatosan támogatják nevelési törekvéseit**. Az iskolák továbbra is legyenek kezdeményezői a kapcsolatok kiépítésének és tartalmi elmélyítésének. A **Hazafias Népfront** elsősorban a szülői munkaközösségekre és a lakóterületi munkára támaszkodva nyújtson segítséget az iskolák ezen törekvéseire.

Erősödjenek a **hatóságok, a munkahelyi párt-, állami és társadalmi szervek tevékenysége** a gyermekek nevelését elhanyagoló szülői felelőssége vonásában. A **Vöröskereszt** megyei szervezete hatékony egészségügyi felvilágosító munkával járjon hozzá a feladatok végrehajtásához.

Nagyobb gondot szükséges fordítani minden iskolatípusban — elsősorban az általános iskolában — a **tehetségek korai felismerésére**. Iskoláink új módszerekkel teremtsenek lehetőséget a tehetséges gyermekek történő egyéni foglalkozásra, ugyanakkor a tehetségek felkarolása nem járhat együtt a hátrányokkal induló és lassabban fejlődő tanulók oktatásának-nevelésének elhanyagolásával. Megkülönböztetett figyelmet kell fordítani a megye nagy múltú, kiemelkedő színvonalú iskoláinak tevékenységére. Körültekintően kell gondoskodni a gimnáziumokban a **fizikai dolgozók gyermekei** arányának növeléséről. Hosszabb távon is kiemelt politikai feladat a megye általános iskoláinak fejlesztése. Az illetékes szervek legfontosabb teendője legyen a tervidőszak iskolaeépítési és -felújítási programjának időarányos végrehajtása. Továbbra is nélkülözhetetlenek a megye üzemei, vállalatai, lakossága által szervezett **társadalmi munka-akciók**.

A gyogyepedagógiai hálózat megyei intézményrendszerének mennyiségi fejlesztésén túl fontos szempont a tartalmi munka javítása, különös tekintettel a társadalmi beilleszkedés és a rehabilitáció elősegítésére. A család funkcióinak változása, a veszélyeztetettség megelőzése és a gazdasági, munkahelyi érdekek is megkövetelik a gyermekek **egész napos ellátásának** további bővítését.

A következő években várhatóan tovább erősödik a középfokú iskolázás iránti igény. Intézményhálózatunk alapvető feladata, hogy biztosítsa a megye társadalmi-gazdasági fejlődéséhez szükséges, jól konvertálható **munkaerőt**. Készüljünk fel a demográfiai hullám levezetéséből adódó problémák megoldására. Tekintettel arra, hogy általában az ipar, de különösen a könnyű- és az építőipar szakember-ellátottsága az országos átlagnál alacsonyabb, meg kell vizsgálni e területek munkaerő-ellátottságát. Támogatni kell a **technikusképzés** korszerűsítésével kapcsolatos munkákat. A gimnáziumi képzés alakuljon az országos arányok szerint, a fakultatív tárgyak adjanak az eddigieknél szélesebb körű elhelyezkedési lehetőséget az érrettségi után tovább nem tanulók számára. Ennek érdekében javítani kell a műszaki, gyakorlati jellegű fakultációk iskolán belüli arányát és a beiskolázás propagandáját. A jövőben is támogatjuk az iskolakísérleti munkákat. A szakközépiskolákban is növekedjen a **szakirányú felsőfokú tanulásra való felkészítés hatékonysága**.

A felnőttoktatás megváltozott funkciója révén növekvő mértékben járuljon hozzá a szakmai ismeretek fejlesztéséhez, a munka melletti át- és továbbképzéshez. Cél-szerű a vállalati érdekeknek megfelelő, egy-egy munkahelyre épülő oktatási formákat szorgalmazni.

A növekvő létszámú korosztályok beáramlása az iskolába, és a középfokú iskolázás fokozatos kiterjesztése több pedagógust igényel. Biztosítani kell a bérfejlesztési lehetőségek **maradéktalan felhasználását**.

A **pedagógus-nárszervezetek** politikai eszközökkel járuljanak hozzá az iskola tartalmi munkájának megújítási folyamatához. Működjenek közre a pedagógusok ideológiai-politikai tájékozottságának növelésében, az iskolai élet demokráziájának fejlesztésében. Legyenek közvetlen képviselői a káderpolitikai elvek érvényesülésének. Tekintsék alapvető feladatuknak annak a követelménynek a megvalósulását, hogy a pedagógusok szakmai és közeleti tevékenységének legfontosabb szintre az iskola. Munkálkodjanak hatékonyabban a fiatal pedagógusok párttaggá nevelésén.

MSZMP Csongrád megyei Bizottsága

A megyei pártbizottság legutóbb 1979. október 26-án tárgyalta az állami oktatás megyei helyzetét. Megállapította, hogy legdinamikusabban az óvodai hálózat fejlődött, javultak az általános iskolai oktatás tárgyi és személyi feltételei, a tankötelezettség teljesítése. Jelentősen fejlődött a szakmunkásképzés, a középsikolai tanulók több mint fele szakmunkásnak készül. Megyénk társadalmi és tömegszervezetei, üzemei, vállalatai és szocialista brigádjai éventént 15—30 millió forint értékű társadalmi munkával vettek részt az oktató-nevelő intézmények működési, tárgyi feltételeinek javításában, különösen az óvodai hálózat bővítésében. Számottevő segítséget adtak az iskolák tantermi fejlesztéséhez (Makó, Forráskút, Nagymágocs, Derekegyház, Székcsutás, Nagylak, Sándorfalva). Több mint 100 sportudvar alakult a testnevelés és a honvédelmi nevelés feltételeinek javítására, egyenként átlagosan 15—50 ezer forint értékű társadalmi munkával.

I.

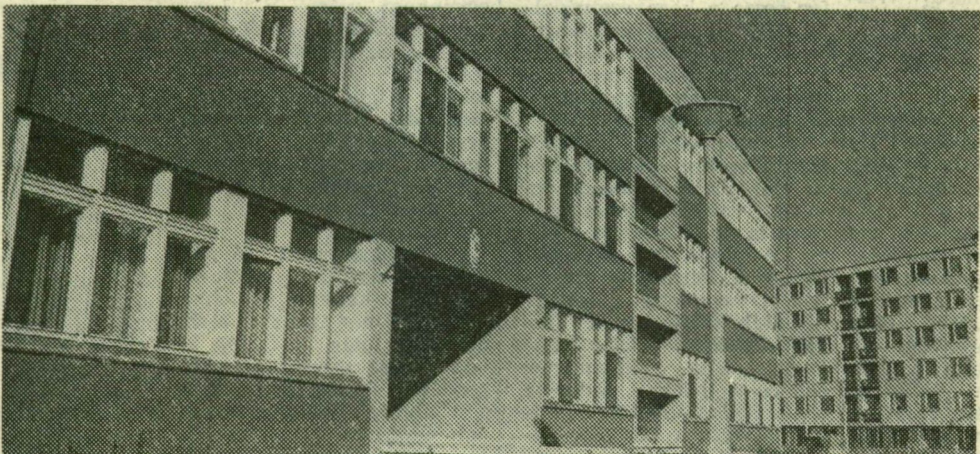
A megye közoktatásának fejlődésében az elmúlt évtized legjelentősebb eredménye az **iskolázás nagyarányú kiterjesztése** volt. Tíz év alatt több mint kétszeresére nőtt a szakmunkásképzőt, illetve szakiskolát végzetek száma, a diplomásoké pedig kétharmadával emelkedett. Figyelemre méltó azonban, hogy míg az oktatási, köznevelődési, jogtudományi és egészségügyi jellegű diplomával rendelkezők létszáma jóval magasabb az országos átlagnál, a felsőfokú műszaki és gazdasági végzettségük aránya lényegesen kevesebb.

Az iskolázás bővülése a közoktatás minden fokozatát jellemezte. Az **óvodába** járó gyermekek aránya közel 17 százalékkal emelkedett, s napjainkban gyakorlatilag teljes körűvé vált a 6—13 éves korosztály iskoláztatása, 86 százalékról 91,1 százalékra emelkedett az általános iskolát 14 éves korig befejezők aránya. Kedvezőtlen jelenség viszont, hogy emelkedik az iskolaeléreltség és evyéb okok miatt felmentett tanulók aránya, és növekszik az első osztályosok körében a tanévismétlők száma. A **továbbtanulás** iránti igény évek óta tartóan magas: a megye különböző középfokú oktatási intézményeiben az általános iskolát befejezők 97 százaléka folytatja tanulmányait.

A megye lakosságának általános és szakmai műveltségét kedvező irányban befolyásolta az 1972-es oktatáspolitikai, de főleg az 1974-es köznevelődéspolitikai parhatározat nyomán átmenetileg fellendült iskolarendszerű **felnevelési tevékenység**. Ugyanakkor a résztvevők száma — az iskoláztatás teljes körűvé válásával is — 1977 óta rohamosan csökken. Gyors hasznosíthatósága miatt erőteljes érdeklődés nyilvánul meg az üzemi, vállalati és TIT-szervezésű tanfolyamok, át- és továbbképzők iránt. Az üzemek, vállalatok egy része — saját érdekelttségét felismerve — hatékonyan igyekszik megvalósítani a munkahelyen belüli szakmai képzés, továbbképzés különböző formáit.

Az oktatással kapcsolatos **társadalmi ráfordítások** számottevően emelkedtek. Az anyagi, tárgyi és személyi ellátottság jelentősen javult, az oktatás anyagi ellátottsága azonban még így sem tudott lépést tartani az oktató-nevelő munka meg növekedett tartalmi követelményeivel. Az általános iskolákban a belépő fejlesztések és az átmeneti megoldásként igénybe vett mintegy 80 helyiség mellett is jelentős **feszültségek** mutatkoznak. A tantermek 10,7 százalékában (Szegeden 36 százalékában) két műszakos tanítás. 611 tanteremben (26,3 százalék) a tanításon kívül napközi otthonos foglalkozás is folyik, amely többségében az alsó tagozatot érinti. Szegeden és a nagyobb városokban az alsó tagozatos tanulócsoportok 34,5 százalékában a létszám még így is magas (osztályonként 34—42, szemben a megyei átlaggal, amely 28). A helyzetet nehezítetik a IV. és V. ötéves terv áthúzódo beruházásai és a nagyarányú tanterem-megszüntetések is. A középfokú oktatási intézményekben a következő évektől kezdődően fokozatosan okoz feszültséget a meg növekedett megyei tanulói létszám fogadása. Jelentős **viisszaesés** következett be az általános iskolai diákonthonok és középsikolai kollégiumok férőhelyeinek hasznosításában.

Közoktatásunk nagy eredménye, hogy a lakosság általános és szakmai műveltségi szintjének emelkedése, tudati fejlődése, a **művelődési esélyegyenlőségek csökkenése** a megye társadalmának valamennyi osztályában és rétegében, sőt település-szerkezetileg is kimutatható. A folyamat azonban erősen differenciált. A **tehetség-gondozás** fórumrendszere az elmúlt években alapvetően kiépült. Valamennyi intézménytípusra jellemző a **szakkörök**, a **felzárkóztató foglalkozások**, a **szakmai tanulmányi versenyek** stb. működése. Ezenkívül 8—10 középsikolai tanuló kerül az országos tanulmányi verseny első tíz helyezettje közé. Ennek ellenére, főleg az általános iskolákban, a **tehetségfeltáró és gondozó munka** ma még nem elég eredményes. Az elmúlt évtizedben tartalmilag és szervezetileg is fejlődött az iskolák

Szeged-Rókus új általános iskolája